

Cacaofabriek de Zaan

Cacaofabriek te Zaandijk, opgericht in 1911, is uitgegroeid tot een van 's werelds grootste cacaobonen-verwerkende industrieën. Het bedrijf werd opgericht als chocoladefabriek door de Onderlinge handelsvereniging de Onderneming te Zaandijk in april 1911 in de Wilhelminastraat.

De beginjaren

De eerste jaren ging het de fabriek niet goed en werden flinke verliezen geleden. Dit leidde ertoe dat een van de aandeelhouders, Jan Huysman alle aandelen in 1916 overnam. Huysman was oliëfabrikant, maar verwerkte ook cacao-afvallen, in enkele oliemolens die hij op de Hemmes bezat. Voor Chocoladefabriek de Zaan schafte hij machines voor fabricage van cacao- en -poeder aan en begon met de productie daarvan. Huysman werd directeur en benoemde zijn zoon en twee schoonzoons tot commissaris.

In 1918 veranderde de naam van het bedrijf in Cacao- en chocoladefabriek de Zaan. In deze jaren hield het bedrijf zich onder andere bezig met de productie van zogenoemde regeringsrepen, hetgeen financieel een succes werd. In 1920 trad Jan Huysman af als directeur en werd hij opgevolgd door zijn zoon Willem. De zaken gingen nog steeds niet naar wens, wegens tekort aan kennis van het vak.

Groei en terugslag

In 1921 werd Jan Mulder aangesteld als productiechef; hij verbeterde de kwaliteit van de producten. In 1924 werd de chocoladeproduktie beëindigd, evenals de produktie van cacao-poeder in kleine verpakkingen zoals fraaie blikken dozen. Twee jaar later veranderde de naam van het bedrijf in Cacaofabriek de Zaan. De produktie nam voortdurend toe. In 1926 verwerkte het bedrijf ca. 5000 ton bonen en werd het noodzakelijk het fabriekspand te vergroten; in 1930 vond opnieuw een grote uitbreiding plaats.

Omdat de vraag naar cacao- en chocoladeproduktie bleef stijgen werd in 1931 begonnen met de produktie met behulp van wringers. De vrijkomende schilfers werden in een loonbedrijf geëxtraheerd. Een eigen raffinagebedrijf voor boter werd opgericht. In 1936 was de verwerking gestegen tot 21.000 ton bonen; het aantal medewerkers bedroeg circa 150.

In 1940 vond er door gebrek aan bonen een ernstige terugval plaats. Het bedrijf werd door de bezetter ingeschakeld bij de produktie en distributie van cacao-poeder met suiker. In 1944 kwam de fabriek praktisch stil te liggen. Er werd een overlegorgaan tussen directie en personeel, de zogenoemde Kern, in het leven geroepen.

Na de oorlog werden in september 1945 mondjesmaat de eerste cacaobonen weer aangevoerd. De export van cacao- en chocoladeproduktie was weggefallen en de verkoop van cacao-poeder kreeg bijzondere aandacht. Dit leidde tot de verkoop van poeder in kleine verpakkingen onder eigen merk.

In 1948 werd begonnen met het maken van reclame. In 1953/'54 was er een terugslag in zaken ten gevolge van de Korea-oorlog. De bestaande samenwerking met het Engelse handelshuis Gill & Duffus leidde in 1955 tot een beperkte aandelenruil. In datzelfde jaar werd de oude brekerij in Zaandijk-Noord vervangen door een moderne breek- en reinigingsinstallatie te Zaandijk-Noord. Ook werd begonnen met de bouw van een nieuwe fabriek die binnen enkele jaren een geheel vernieuwde branderij,

malerij en perserij zou herbergen.

Opnieuw groei, diversificatie en overname

In 1959 bevond de verwerking zich weer op het vooroorlogse peil van 21.000 ton en steeg het aantal medewerkers gestegen tot 360. In 1961 werd het 50-jarig bestaan op grootse wijze gevierd en werd het bedrijfsbeleid ook gericht op diversificatie. Zo werd de frisdrankenindustrie Raak tot ontwikkeling gebracht en werd een ei-verstuivingsbedrijf te Nunspeet opgericht.

In 1964 werd Cacaofabriek de Zaan overgenomen door W.R. Grace & Co. te New York, die twee jaar eerder Cacaofabriek C.J. van Houten te Weesp had aangekocht.

W. Huysman nam afscheid als president-directeur en werd opgevolgd door zijn zoon Jan Huysman, echter slechts voor korte tijd, want in 1965 werd D.M. Bus tot president-directeur benoemd. In datzelfde jaar werd de cacaoboter- en poederproductie Van Houten overgenomen waarmee de verwerking steeg tot 35.000 ton cacaobonen per jaar. In 1968 ging D.M. Bus met pensioen en werd Benno H.A. Schmeink president-directeur. De chocoladekorrel-fabricage werd in 1968 na 15 jaar beëindigd en in 1969 verhuisde drankenindustrie Raak naar Utrecht.

In 1973 werd een nieuwe breek- en reinigingsinstallatie op het terrein van de andere productiegebouwen in gebruik genomen. Centrale besturing en bewaking van het productieproces deden hun intrede, gevolgd door automatisering van andere productie-afdelingen.

In de jaren zeventig kregen milieubelastende aspecten steeds meer de aandacht. In 1978 werd de verkoop van cacao poeder in kleine verpakkingen beëindigd. In 1980 overschreed de verwerking van cacaobonen de 60.000 ton en ging B.H.A. Schmeink met pensioen. Hij werd opgevolgd door Willem B. van Bergen. In 1983 werd de productiecapaciteit uitgebreid met de ingebruikneming van een nieuwe fabriek voor branderij en malerij. Andere afdelingen, als de perserij, werden eveneens uitgebreid.

Grootste leverancier ter wereld

In 1984 verwierf W.R. Grace een cacaofabriek te Singapore en werd aan Cacao de Zaan verzocht de leiding van het bedrijf op zich te nemen. De naam werd: De Zaan Far East Pte. Ltd. In 1989 was de verwerking gestegen tot 83.000 ton bonen per jaar. Moedermaatschappij W.R. Grace and Co. ging in 1988 een partnership aan met [Berisford Cacao](#). De nieuwe vennootschap kreeg de naam Grace Cocoa en was voor 75 % in handen van Grace (1991: 100%). Met een jaarlijkse omzet van meer dan één miljard dollar in 1989 was Grace Cocoa de grootste leverancier van industriecacao- en chocoladeproducten aan de bakwaren-, suikerverwerkende en zuivelindustrieën. Bij Cacao de Zaan werkten op het moment van de ingang van de partnership circa 450 medewerkers. Het personeel van Berisford viel ook onder Cacao de Zaan; in 1991 waren er 475 werknemers. Zie voorts: [Cacao industrie](#).

[Lees en bekijk ook](#) de uitgebreide 18-delige geschiedenis over Cacao de Zaan op de website van de Historische Vereniging Koog-Zaandijk.

From:

<https://www.zaanwiki.nl/encyclopedie/> - **ZaanWiki**

Permanent link:

<https://www.zaanwiki.nl/encyclopedie/doku.php?id=cacaofabriek>

Last update: **2020/09/07 12:05**